

«Menneskeverdet er ukrenkelig. Elevene må ha trafikkfaglige kunnskaper, ferdigheter, holdninger og vaner som innebærer at man ikke utsetter seg selv eller andre for fare ...»

Trafikkopplæring handler ikke bare om å lære trafikkregler og kunne opptre riktig i trafikken. Trafikk handler like mye om holdninger, etikk, og refleksjon om hvilket ansvar vi har for oss selv og andre. Nullvisjonen er «en klargjøring av at det er moralsk og etisk uakseptabelt at folk blir drept eller hardt skadd i trafikkulykker» (Statens vegvesen). Nullvisjonen forteller oss at menneskeverdet er ukrenkelig. Vi har ikke råd til å miste et eneste menneske! Læring om trafikk tar derfor direkte opp i seg verdiene i overordnet del, og har en naturlig plass i skolen.

Læring om trafikk passer godt inn i arbeid i fag som blant annet KRLE, religion og etikk, norsk, naturfag, engelsk og samfunnsfag. Trafikkopplæring er derfor velegnet i tverrfaglig arbeid. På våre nettsider har vi laget flere oppgaver relatert til trafikk i tverrfaglige undervisningsopplegg, relevant satt i sammenheng med overordnet del, læreplaner i fag og vurdering.

Vi viser også eksempler på hvordan kompetansemål i ulike fag er synliggjort, og hvordan lærere og elever sammen kan utvikle kjennetegn på måloppnåelse av det elevene skal kunne.

Læringsoppgavene består av flere problembaserte eksempler hvor trafikk inngår i en tverrfaglig sammenheng. Slik kan elevene bygge en dypere og bredere kompetanse både i trafikkopplæring og andre fag og ferdigheter. Litt av hensikten med tverrfaglig arbeidsmetodikk er jo nettopp at lærere samarbeider og bryter med en tradisjonell fagdelt timeplan og kan hjelpe elevene med å bygge tverrfaglig forståelse og kompetanse.

Overordnet del omtales gjerne som «grunnloven» for skolen. Grunnen til det er at den beskriver sentrale verdier som skal gjelde for all virksomhet i og rundt grunnopplæringen, både faglig og sosialt. Verdiene som beskrives er styrende for alle barn, unge og voksne, og all aktivitet som skjer i skolen. Overordnet del beskriver også prinsipper for faglig og sosial utvikling, som tilpasset opplæring og retten til et trygt og godt læringsmiljø.

Overordnet del har status som forskrift og er en del av læreplanverket. Den er «overordnet» fordi den beskriver sentrale sider ved opplæringen som gir retning for de andre delene av læreplanverket. Det betyr blant annet at alle læreplaner for fag skal reflektere relevante sider ved overordnet del, og konkretisere dette ved å definere tekst om faget og kompetansemål som elevene skal kunne.

Definisjon på kompetanse i læreplanverket:

«Kompetanse er å tilegne seg og anvende kunnskaper og ferdigheter til å mestre utfordringer og løse oppgaver i kjente og ukjente sammenhenger og situasjoner. Kompetanse innebærer forståelse og evne til refleksjon og kritisk tenkning»

Kilde: Udir

De skolene som jobber godt med innholdet vil erfare at elevene utvikler det vi i Trygg Trafikk definerer som trafikkkompetanse.

Definisjon på kompetanse i trafikk:

«Menneskeverdet er ukrenkelig. Elevene må ha trafikkfaglige kunnskaper, ferdigheter, holdninger og vaner som innebærer at man ikke utsetter seg selv eller andre for fare. Dette innebærer at man som trafikant til enhver tid skal ta etiske og sosiale hensyn og vurderinger, være varsomme, og følge gjeldende lover og regler i trafikken.»

Perspektivene knyttet til folkehelse og livsmestring i overordnet del er spesielt relevante når det gjelder trafikk. I oppgavene vi har utviklet er det en tydelig sammenheng mellom overordnet del i læreplanverket, kompetansemål i fagene og vegtrafikkloven § 3 (Kilde: Trygg Trafikk).

I trafikken er det nødvendig å lære seg og forstå samhandlingsprinsippet. Dette innebærer at trafikantene må kunne kommunisere med hverandre, ta ansvar og vise hensyn og ikke utsette seg selv eller andre for unødvendig risiko eller fare.

Menneskeverd og etikk

I kapittel 1.1 finner vi i beskrivelse av opplæringens verdigrunnlag beskrivelse av menneskeverdet. Særlig sentralt for trafikkopplæring er beskrivelsen av menneskeverdet og dets ukrenkelighet:

Formålsparagrafen bygger på menneskeverdets ukrenkelighet og at alle mennesker er like mye verdt, uavhengig av hva som ellers skiller oss. Når lærere viser omsorg for elevene og ser den enkelte, anerkjennes menneskeverdet som en grunnleggende verdi for skolen og samfunnet.

Menneskerettighetene har sitt grunnlag i menneskeverdet og er en viktig del av fundamentet for rettsstaten. De bygger på universelle verdier som gjelder for alle uansett hvem de er, hvor de kommer fra, og hvor de befinner seg. Barnekonvensjonen er en del av menneskerettighetene og gir barn og unge et særlig vern.

Utgangspunktet for trygg trafikkopplæring er ganske enkelt – menneskets ukrenkelige og unike verdi! Det er grunnen til at definisjonen av trafikkfaglig opplæring og kompetanse blant annet tar utgangspunkt i menneskerettighetene, og i verdiene som kommer frem i overordnet del. Det betyr at skade på materiell, kostnader og andre problemstillinger knyttet til trafikk er underordnet og uvesentlig satt opp mot menneskets eksistens og verdi – noe som skal overstyre alle andre vurderinger.

Vi tar likevel mange valg i trafikken som ikke er forenlig med menneskets ukrenkelige verdi. Det er når elevene er i videregående opplæring de prøvekjører og snart skal ut på veien som bilførere. De kan være å kjøre ruspåvirket, kjøre for fort, uoppmerksomhet, bruk av mobiltelefon og flere ting av ulik alvorlighetsgrad. Sentralt er derfor også kap. 1.3 der etisk bevissthet beskrives:

Etisk bevissthet er å veie ulike hensyn mot hverandre og er nødvendig for å være et reflektert og ansvarlig menneske. Opplæringen skal

utvikle elevenes evne til å foreta etiske vurderinger og gjøre dem fortrolige med etiske problemstillinger.

Dette avsnittet i overordnet del står svært sentralt i trafikal sammenheng. Som førende tekst for menneskelig ansvarlighet og evnen til å ta gode etiske valg bør elevene i undervisning om trafikk kjenne til dette, og lærer bør kjenne til dette som et viktig utgangspunkt for undervisningen.

Kritisk tenkning og etisk bevissthet er både en forutsetning for og en del av det å lære i mange ulike sammenhenger, og bidrar til at elevene utvikler god dømmekraft.

Å lære å tenke etisk, å kunne reflektere over etiske problemstillinger og evnen til å ta valg, står sentralt i trafikkopplæringen. De fleste oppgaver i videregående opplæring som omhandler trafikk, omfatter på en eller annen måte refleksjon over etiske problemstillinger i ulike trafikale situasjoner. Målet er at elevene utvikler god dømmekraft i alle trafikksituasjoner de befinner seg i.

Demokratiopplæring dannning

I kap. 1.6 står det i overordnet del at:

Dialogen mellom lærer og elev, og mellom skole og hjem, må være basert på gjensidig respekt. Når elevenes stemme blir hørt i skolen, opplever de hvordan de selv kan ta egne bevisste valg. Slike erfaringer har en verdi her og nå, og forbereder elevene på å bli ansvarlige samfunnsborgere.

Gode holdninger og etisk bevissthet i trafikken kan ikke tvinges på elevene. De må selv erkjenne viktigheten av dette. Gode relasjoner og gjensidig respekt mellom lærer og medelever er viktig for å legge til rette for en god dialog. På denne måten kan lærer og elever sammen utvikle forståelse for risiko og et godt verdsett i møte med trafikk. En del av dette arbeidet er en dannelsesprosess der elevene lærer at medmenneskelighet er målet, noe som krever frihet under ansvar og at elevene utvikler en selvstendig ansvarlighet. I kap. 2 står det:

Grunnoppplæringen er en viktig del av en livslang dannelsesprosess som har enkeltmenneskets frihet, selvstendighet, ansvarlighet og medmenneskelighet som mål. Oppplæringen skal gi elevene et godt grunnlag for å forstå seg selv, andre og verden, og for å gjøre gode valg i livet.

Overordnet del er svært sentral for all trafikkopplæring i skolen som bør omfatte alle trinn i grunnoppplæringen der trafikk er et tema. Sentrale beskrivelser er slik relevante for både lærere og elever og bør reflekteres i undervisningen der det er relevant.

Les vår personvernerklæring